

V. Redefinició del concepte de regió i del seu abast

A Catalunya, la idea de regió, esmentada en relació amb l'economia política, no és nova. Francesc Cambó deia fa molt de temps: «El problema regionalista és un problema de vida, de realisme; el problema regionalista [...] és l'aplicació a la vida pública de la llei mecànica que aconsella d'obtenir amb el mínim esforç possible el màxim rendiment possible.» I afegia que «si amb tota la força i vitalitat una regió obté un gran progrés i no el comparteix amb les altres, el gaudeix només a precari, perquè en definitiva l'ha de perdre».²

En el curs dels esdeveniments descrits en les pàgines anteriors tornem a definicions de regió intuïdes fa temps per certs homes del nostre país. La definició de ciència regional de Walter Isard o bé una altra de semblant és la següent: «La ciència regional, com tota ciència social, s'ocupa de l'estudi de l'home i dels seus continus i recíprocs esforç i intent d'adaptació al medi ambient físic, i es limita a l'estudi de problemes per als quals l'enfocament espacial o regional és el més important. Els seus mètodes i tècniques s'estenen des dels que fan abstracció del medi físic fins als que es basen en les característiques singulars de cada lloc. La seva metodologia abraça, d'una banda, la construcció de models matemàtics abstractes i, de l'altra, la investi-

2. Francesc CAMBÓ, conferència pronunciada a Saragossa el 20 de novembre de 1911.

gació empírica sobre el terreny per comprovar i suggerir hipòtesis rellevants.»

Aquest caràcter complex de la ciència regional permet dues positures en l'enfocament dels problemes que li són propis. D'una banda existeix l'enfocament dels qui, com Tinbergen, premi Nobel d'Economia, creuen que la planificació espacial és només la que enfoca els problemes de localització i distància. Un altre grup, cada vegada més nombrós, veu en l'anàlisi regional la possibilitat d'incloure en la teoria les variables no econòmiques que rodegen l'home.

És a França on la planificació regional i la idea de regió ha desbordat la mera localització del treball i dels capitals amb miras a un major producte nacional. L'any 1950 el ministre de Reconstrucció i Urbanisme deia: «L'agençament del territori vol cercar en el quadre geogràfic de França una distribució millor dels homes en funció dels recursos naturals i de les activitats econòmiques. Això se cerca amb la preocupació constant de donar a l'home les millors condicions d'habitable, de treball, de descans i de cultura.» Es tracta de sortir-se, sense ignorar-lo, del pur esquema econòmic.

Ja hem vist que la regió es pot definir segons els problemes a resoldre. Les dues positures referides no em semblen, doncs, incompatibles. La preocupació per problemes catalans parcials ens portaria pel primer camí. El segon s'escau quan l'èmfasi és sobre la terra catalana com a suport de problemes catalans generals. Les paraules de Cambó citades al començament d'aquest capítol adquireixen, ara, un significat modern.

En la pràctica de la investigació, l'Economia destaca tres classes de regió que, alhora, determinen

el mètode i els temes d'investigació.³ La regió homogènia, que suposa una característica comuna que permet delimitar una àrea determinada. Per exemple, una Renda per càpita igual entre la gent de la regió i diferent en relació a la gent de fora de la regió. Aquesta fórmula no permet d'apreciar elements diferencials deguts a característiques determinades de subregions dintre la regió. Es refereix, sobretot, a problemes entre regions. Es podria parlar aquí de macroeconomia interregional. La regió escollida és vista en la seva personalitat global, per descriure-la i observar les seves relacions amb el món econòmic exterior. Pretenem, en el nostre cas, de mirar Catalunya en els seus tractes, i en comparació, amb la resta del món.

Tenim, també, la regió nodal que es basa, precisament, al revés de l'anterior, en elements d'heterogeneïtat dintre la regió. Al cap i a la fi, la progressiva urbanització no és sinó el producte d'una diferent distribució de la densitat demogràfica dintre la demarcació regional. Som davant l'especialització de subregions dintre la regió. La regió existeix perquè existeixen uns corrents econòmics que es polaritzen al voltant de les zones nodals. Aquesta força d'atracció desapareix gradualment a mesura que augmenta la distància entre els fenòmens. Aquí tenen un gran paper les comarques geogràfiques o zones subregionals. Ara es tracta, doncs, de veure com és Catalunya per dins.

Per fi, tenim la regió-pla. Es defineix la regió segons que sigui més o menys apta per a ésser objecte de planificació. Entren en joc, aquí, els con-

3. Harry W. RICHARDSON, *Elements of Regional Analysis*, Penguin Books, Londres, pàgs. 17, 18, 67, 68, 69, 109 i 110.

ceptes político-administratius com a determinants. Ens són donats, és clar, per la realitat política, però mal anirà si aquestes circumscripcions de Poder no coincideixen bastant amb regions econòmiques coherents. Una pregunta rellevant serà, doncs, la de si Catalunya té a les seves mans el control de la política econòmica que pot decidir el seu esdevenidor.